

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

cus heen en weer moet kunnen en willen bewegen tussen deze twee posities. Michael Diercks vertelt ten slotte over Freuds eigen worsteling met overdracht. Hij illustreert met een vignet hoe ook bij Freud een kloof gaapte tussen zijn theorie over analyse en overdracht en hoe hij daar zelf in zijn klinische werk mee omging. Zonder het in de gaten te hebben wordt Freud in de overdracht de heetgebakerde en mishandelende vader van zijn patiënt, de «Rattenman». Diercks concludeert dat we als analytici meer moeten nadenken over wat we zelf doen dan over wat er mis is met de patiënt. Ten slotte wordt de conferentie geëvalueerd, waarbij de deelnemers overwegend positieve geluiden laten horen. Zelf ga ik met enigszins gemengde gevoelens naar huis: enerzijds is de ontmoeting met internationale collega's altijd inspirerend en is het werkelijk bijzonder om met een groep zo veel tijd te kunnen besteden (zes bijeenkomsten van twee uur!) aan twee behandel sessies. De papers van de supervisors leveren veel *food for thought* en de organisatie laat niets te wensen over. Maar ik ben er ook teleurgesteld over hoe weinig zicht de groep aan het einde van de zes bijeenkomsten nog heeft op de impliciete en expliciete theorie van de betreffende analyticus. Ik vond de groepsdiscussie vaak eerder verwarrend dan verhelderend. Dat het noodzakelijk is dat psychoanalytici gericht reflecteren op hun eigen impliciete en expliciete werkmodellen, omdat zij anders meer een geloof uitdragen dan een vak uitoefenen, daarvan heeft deelname aan deze eerste CCMA-conferentie mij echter wel doordrongen. Hoe angstig en onzeker dat misschien ook maakt

Literatuur

HEBBRECHT, M. (2008). Vergelijkende psychoanalyse — Over communicatie tussen psychoanalytici van verschillende scholen. *Tijdschrift voor Psychoanalyse*, 14, 255-265.

Inzichten in de wereld van de analysebank

Verslag van

Psychoanalyse Summer University
— Googelen door het onbewuste
[Amsterdam, 30 juni-4 juli 2014]

MILOU DIRKX

Begin juli vond de eerste Nederlandstalige *Psychoanalyse Summer University* plaats, georganiseerd door drie Nederlandse en een Belgische psychoanalytische vereniging, vertegenwoordigd door Marc Hebbrecht, Sylvia Janson, Hansa van Ramhorst en Sacha de Reuver. Vijf dagen lang werden er lezingen gegeven voor studenten en overige geïnteresseerden over uiteenlopende psychoanalytische onderwerpen. Het betrof hierbij niet alleen de meer voor de hand liggende thema's als narcisme, agressie en de droomanalyse, maar de psychoanalyse werd ook op originele wijze gekoppeld aan verschillende kunstuitingen en eigentijdse videoclippen van popiconen als Rihanna en Britney Spears. Het concept van de Summer University is overgenomen uit Duitsland, waar het een enorm succes bleek te zijn. Inmiddels zijn er al zes Europese landen die een soortgelijk project organiseren. Deze editie vond plaats op de Oudemanhuispoort, een van de oudste en mooiste gebouwen van de Universiteit van Amsterdam (UvA). Deze locatie had iets ironisch omdat de UvA zich vrijwel uitsluitend richt op de cognitieve gedragstherapie, en de psychoanalytische onderzoeken als te duur beschouwt. Voor mij als studente politicologie was de Oudemanhuispoort een vertrouwde locatie maar nu met een nieuw onderwerp. Deze week heeft mij geïntroduceerd in de wereld van de analysebank en ik heb het ervaren als een leerzame, interessante en inspirerende week. De maandag begon met een inleidende lezing van Sacha de Reuver. Hierin werden

de onmisbare denkbeelden van Freud over het id, het ego en het superego kort uitgelegd en werd ook ingegaan op belangrijke recente psychoanalytische concepten en ideeën. Naast inleidend was deze lezing ook ernstig van toon. Zo kwam aan bod hoe de psychoanalyse in Nederland de laatste jaren zwaar te lijden heeft gehad onder negatieve beeldvorming en onder de bezuinigingen, met name het schrappen van de psychoanalyse uit het basispakket in de gezondheidszorg. Na de lunch kwam er een luchtiger onderdeel: de auteur van het boek *Stern* — Thomas Heerma van Voss — werd geïnterviewd door Frans Schalkwijk. De auteur had zelf nog niet met een psychoanalytische bril naar zijn boek gekeken, maar deze taak nam Schalkwijk met duidelijk plezier op zich. Ik zal geen *spoilers* over het boek weggeven maar het leek zeker de moeite van het lezen waard. Een ander geschrift van belang voor de psychoanalyse is het bekende *Zur Einführung des Narzissmus* van Freud. Honderd jaar na de verschijningsdatum nam Schalkwijk afsluitend het podium over om te spreken over het thema narcisme. Een concept dat we allemaal denken te kennen maar in de oorspronkelijke veelvuldige betekenis veel meer inhoud heeft dan het populaire scheldwoord 'narcist'. Er bestaat gelukkig zelfs zoiets als gezond narcisme. De dinsdag stond in het teken van ontwikkeling. 's Ochtends was het tijd voor een lezing van Christine Franckx over de verschillende fases van de babytijd. Er blijkt veel te ontdekken aan een baby. Hierna werd het podium overgenomen door Eva Prinsen, die sprak over kinderen en pubers en haar verhaal ondersteunde met de interessante casus van een jongetje dat ze zelf lange tijd in behandeling heeft gehad. Na de lunch kwamen de muzikale klanken je in de hal al tegemoet. Het was tijd voor mezzosopraan Irina Bedicova onder begeleiding van de pianist Javier Krohn. De kinderopera *L'enfant et les sortilèges* werd geanalyseerd door Lies Wiersema; naast psychoanalytica is zij ook geschoold als musicoloog. Het bood een interessant diep-

tepsychologisch perspectief, verlevendigd door begeleidende muziek. De dag werd afgesloten door Jan Vandeputte, die een lezing gaf over de adolescentiefase in een mensenleven. Zijn verhaal ging met name over de infantiele en de genitale seksualiteit en de eventuele verwarring die hierover en hiertussen kan ontstaan. Ter illustratie liet hij het begin van de Deense film *Jagten* zien, een schrijnende en mooie film over een onterechte aanklacht wegens seksueel misbruik van een minderjarige.

Rudi Vermote maakte het vroege opstaan op woensdag ruimschoots goed met een lezing over persoonlijkheidsstoornissen. Veel informatie in korte tijd, maar ook een van de meest leerzame lezingen naar mijn mening. Deze dag was tevens de meest interactieve dag, met als avondprogramma *Meeting the analyst* (*). Hierbij kregen de deelnemers de kans om een analyticus in eigen huis te ontmoeten. Vanwege studieverplichtingen kon ik dit onderdeel helaas niet bijwonen en was de donderdag erna gelijk mijn laatste dag. Deze dag volgden nog lezingen van onder anderen Marcel Schmeets over het belang van neurobiologische inzichten voor de psychoanalyse en omgekeerd, en een lezing van Rob Wille over de twee belangrijkste driften in de psychoanalytische theorievorming: seksualiteit en agressie. Zijn verhaal werd geïllustreerd door de film *Pianisten*. De vrijdag heb ik helaas helemaal niet kunnen bijwonen, waardoor ik het onderdeel van Marc Hebrecht over droomanalyse heb moeten missen, een lezing waar veel deelnemers naar uitkeken. De Summer University werd afgesloten door Hansa van Ramhorst in gesprek met acteur Géza Weisz en psychoanalytica Regina van Gelderen over psychoanalyse en film.

Zoals duidelijk moge zijn heb ik in deze week een leerzame introductie gehad in de wereld van de psychoanalyse. Maar tegelijk heeft deze Summer University me als politicoloog ook op politiek vlak aan het denken gezet. De psychoanalyse komt er in Nederland slechter af dan in landen als België en

Frankrijk. Waar er in België zes psychoanalytisch georiënteerde hoogleraren op universiteiten werken zijn dit er in Nederland nul. In 2010 is de psychoanalyse uit het basispakket verdwenen met als hoofdzakelijke reden dat er 'gebrek aan aantoonbare werkzaamheid' zou zijn. Dit is later verworpen tot 'een aantoonbaar gebrek aan werkzaamheid', waarmee de psychoanalyse *geframed* werd als een ondeugdelijke behandeling zonder enig effect. De beeldvorming rondom psychoanalyse in Nederland is daarmee erg negatief geworden.

De Reuver gaf in haar inleidende lezing voorbeelden van de werkzaamheid van psychoanalytische behandelingen en wees onder meer op het proefschrift van Caspar Berghout en ook op Randomized Controlled Trials (RCT) die later zijn verricht. Hieruit bleek onder andere dat mensen na een psychoanalytische behandeling minder een beroep doen op de gezondheidszorg; er is sprake van minder ziekteverzuim en meer productiviteit op het werk.

Zelfs zonder deze onderzoeken is het tamelijk hypocriet dat de psychoanalyse bij gebrek aan aantoonbare werkzaamheid werd geschrapt, omdat in 2010 zo'n zestig procent van door het basisverzekeringspakket vergoede psychotherapeutische behandelingen niet door RCT-onderzoek werd ondersteund. Bovendien bedragen psychoanalytische behandelingen in economische zin (het enige discours dat tegenwoordig lijkt te tellen) minder dan 0,2 procent van de totale jaarlijkse uitgaven binnen de ggz. Tot slot speelt de aard van de patiënten binnen de ggz nog een belangrijke rol. Waar er voor hartpatiënten en diabetespatiënten sterke verenigingen bestaan om hun belangen te dienen, is het voor ggz-patiënten, die vaak te kampen hebben met psychoses of depressies, een stuk lastiger om voor zichzelf op te komen.

Daarom is het van groot belang dat initiatieven als deze Summer University er zijn. Niet alleen om te leren, maar ook om te inspireren en mensen ervan bewust te maken hoe schrijnend de bezuinigingen op de ggz en

meer in het bijzonder de psychoanalyse zijn. Dat er nog vele edities van de *Psychoanalyse Summer University* mogen volgen!

(*) *Op bezoek bij een psychoanalytica*

Verslag van

Meeting the analyst — Psychoanalyse Summer University [Amsterdam, 2 juli 2014]

NADINE DUPONT

Op woensdagavond 2 juli bracht een bijzonder steile trap twee medestudenten en mij naar de spreekkamer van een heel gastvrije psychoanalytica die enthousiast op onze vragen antwoordde. Ze vertelde ons hoe sommige cliënten makkelijker konden spreken door op de bank te liggen omdat ze zo de blik van de psychoanalytica konden vermijden, terwijl het voor anderen net bedreigend was om die blik te moeten missen. Ze had het over analysanten met ernstige klachten die vier, vijf keer in de week bij haar op de sofa kwamen liggen en die geleidelijk aan weer de draad van hun leven konden opnemen, maar dat er ook cliënten waren bij wie het bijzonder moeilijk bleef en die afhaakten. Ze gaf ons tips om te luisteren en raad te geven zonder de rol van psycholoog op je te nemen, wanneer vrienden hun psychische problemen aan je voorleggen, om zo vrienden te kunnen blijven. Ze had het over de tijd dat de psychoanalyse in Nederland vergoed werd (waarop wij, Belgen, jaloers zuchtten) ... De tijd vloog voorbij en twee uur later daalden we een stuk wijzer weer de steile trap af, de trap die voorkwam in de droom van heel wat analysanten. Op weg naar 'huis' zinderde het gesprek nog na en ik bedacht dat het wel knap georganiseerd was dat tachtig deelnemers in groepjes van vier of vijf bij een psychoanalyticus-a op bezoek konden.